

SIERTEELT BOEKT MOOIE VOORUITGANG IN IPM

Om de sierteeltsector warm te maken voor een meer duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, startte in maart 2013 het demonstratieproject 'Geïntegreerde gewasbescherming (IPM) in de sierteelt' op het PCS. Dit project werd gefinancierd door het Departement Landbouw en Visserij van de Vlaamse overheid. Op 28 februari 2015 liep dit demoproject ten einde. Hoe zijn de siertelers geëvolueerd na twee jaar voorlichtingsactiviteiten?

Verónica Dias, Bruno Gobin, Pascal Braekman

In het eerste jaar van het project zijn er bedrijfsaudits georganiseerd om na te gaan in hoeverre de siertelers bewust of onbewust IPM-maatregelen toepasten. Dit werd verricht via individuele benadering en ook via een online enquête die vanaf juli 2013 vanuit het PCS werd gelanceerd. Er werd met deze enquête gepeild naar de toepassing van de 8 verschillende IPM-basisprincipes die vanuit Europa opgelegd worden. Uit de resultaten werden er verschillende IPM-werkpunten per sector vastgesteld. Deze werkpunten werden de voorbije twee jaar tijdens heel wat voorlichtingsactiviteiten toegelicht om IPM verder te integreren op sierteeltbedrijven.

Positieve evolutie

Intussen werd de IPM-checklist Sierteelt eind 2013 door de Europese Commissie goedgekeurd en op 1 januari 2014 werd IPM verplicht voor alle professionele gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen. Om te achterhalen hoe siertelers geëvolueerd zijn na bijna twee jaar voorlichtingsactiviteiten rond IPM, stelde het PCS in november 2014 een IPM-scorebord op. Deze tweede enquête was gebaseerd op de IPM-checklist Sierteelt en kon online ingevuld worden. Onze eerste doelstelling van deze enquête was de telers individueel te informeren over de mate waarin ze zelf aan de IPM-wetgeving voldoen. De tweede doelstelling was om voldoende informatie te verzamelen om de projectimpact te meten en te weten waarover de siertelers in de toekomst de grootste voorlichtingsnood hebben.

“De toepassingsgraad van de IPM-maatregelen in de sierteeltsector in 2014 is ten opzichte van 2013 nog flink gestegen. Deze positieve evolutie bevestigt opnieuw dat de sector klaar is voor IPM.”

Hiervoor werden de resultaten van het IPM-scorebord (123 deelnemers) vergeleken met de resultaten van de eerste IPM-enquête (144 deelnemers). Na het invullen van het IPM-scorebord, kreeg iedere teler de kans om zijn IPM-score op te vragen. 116 telers hebben een persoonlijk antwoord met vermelding van de eigen IPM-score gekregen. Waar verbetering mogelijk was, kregen ze een aantal concrete suggesties, toegespitst op hun bedrijf. De toepassingsgraad van de IPM-maatregelen in de sierteeltsec-

tor in 2013 was al redelijk goed. Dit betekent dat de meeste siertelers al trachtten op een duurzame manier planten te produceren en dus klaar waren om IPM-methodes toe te passen. De toepassingsgraad van de IPM-maatregelen in de sierteeltsector in 2014 is ten opzichte van die in 2013 nog flink gestegen. We stellen met deze enquêtes een stijging van 19% vast in de toepassingsgraad van de major IPM-maatregelen en 24% in de minor IPM-maatregelen. We zien ook een stijging van 17% in de toepassingsgraad van de IPM-maatregelen die ter aanbeveling zijn, waarbij 70% van deze maatregelen al worden toegepast in de sierteeltsector. Deze positieve evolutie bevestigt opnieuw dat de sector klaar is voor IPM en reeds de grote meerderheid van de IPM-maatregelen toepast. De stijgende toepassingsgraad wijst bovendien op een positieve impact van de voorlichting binnen het demonstratieproject en ook binnen de verschillende afdelingen van het PCS.

▲ Evolutie in de toepassingsgraad van de IPM-maatregelen in de sierteeltsector

	Sierteelt	Azalea	Boomkwekerij			Kamerplanten	Perkplanten	Potchrysan	Knolbegonia	Snijsbloemen
			Volleggrond	Substraat	Volleggrond en substraat					
Major	↗ 19%	↗ 13%	↗ 8%	↗ 20%	↗ 14%	↗ 22%	↗ 24%	↗ 36%	↗ 32%	↗ 13%
Minor	↗ 24%	↗ 15%	↗ 13%	↗ 22%	↗ 21%	↗ 16%	↗ 29%	↗ 24%	↗ 31%	↗ 31%
Aanbeveling	↗ 17%	↗ 6%	↗ 13%	↗ 12%	↗ 23%	↗ 8%	↗ 23%	↗ 26%	↗ 20%	↗ 28%

Verder werken aan de IPM-principes

Siertelers dragen bedrijfshygiëne hoog in het vaandel en passen de meeste **preventieve maatregelen** uit IPM-principe 1 al goed toe. Toch zijn er nog twee belangrijk punten die meer aandacht verdienen: afvalhoopen met gewas- en substraatresten opslaan (bv. afdekken) of adequaat behandelen (bv. composteren) en het bevorderen van de biodiversiteit voor zowel binnen- als buitenteelten.

Monitoring of scouting vormt de basis van een efficiënte gewasbescherming (IPM-principe 2) en de resultaten van de enquêtes tonen aan dat meer en meer siertelers starten met monitoren. Monitoring laten meelopen met de dagelijkse activiteiten tussen het gewas, blijkt in de praktijk meestal niet te leiden tot de beste resultaten. Azaleatellers rekenen meestal op hun beroepsadviseur om de monitoring uit te voeren en ziekten en plagen te herkennen op hun bedrijf. Ze komen wel heel frequent naar voorlichtingsactiviteiten, wat wil zeggen dat ze zich ook graag bijscholen. In de boomkwekerijsector is het Waarnemings- en Waarschuwingssysteem (W&W) de belangrijkste bron van kennis over het waarnemen en herkennen van parasieten en nuttige insecten. Om siertelers verder bewust te maken van het belang van een efficiënte monitoring heeft het Departement Landbouw en Visserij dit jaar een nieuw demonstratieproject goedgekeurd dat door het PCS zal uitgevoerd worden: 'Monitoring in de glastuinbouw: hét basisinstrument voor efficiënte geïntegreerde bestrijding'.

'Behandel pas wanneer nodig' (IPM-principe 3), betekent dat telers moeten kunnen aantonen waarom ze op een bepaald moment een behandeling uitgevoerd hebben. Deze beslissing kan gebaseerd zijn op (1) de aanwezigheid van schadeverwekkers of klimatologische omstandigheden die gunstig kunnen zijn voor het uitbreken van een bepaalde ziekte, (2) het overschrijden van de schadedrempel, (3) meldingen van een waarschuwingssysteem, (4) advies van een voorlichter en ook (5) eigen ervaring. Er bestaan geen algemene schadedrempels in de sierteelt wegens het enorme assortiment aan plantsoorten die geteeld worden. De sierteler bepaalt zelf welke planten en welke schadeverwekkers een groot risico vormen

▲ De enquêtes tonen aan dat steeds meer siertelers starten met monitoren

voor zijn bedrijf. In de azaleasector is het opnieuw de beroepsadviseur die beslist wanneer het beste moment is om te behandelen. In de boomkwekerijsector is het Waarnemings- en Waarschuwingssysteem (W&W) een belangrijk besluitvormingssysteem, dat de telers helpt in hun beslissing om al dan niet te behandelen. Er is een belangrijke, positieve evolutie in de bestrijding van zeer schadelijke schadeverwekkers (o.a. spint, trips, witziekte). Dit gebeurde vroeger op een kalendermatige manier, maar na stijgende aantallen resistentiegevallen en na jarenlange voorlichting voor een meer geïntegreerde aanpak, ervaren we nu een duidelijke verandering van de mentaliteit van de telers.

Het gebruik van **alternatieve gewasbeschermingsmethodes** (IPM-principe 4) verschilt wat tussen de deelsectoren, maar er zijn positieve evoluties zichtbaar. Siertelers in vollegrond passen meer en meer mechanische onkruidbestrijding toe, het inzetten van nuttige insecten is een populaire methode bij kamerplantentelers en het bevorderen van natuurlijke vijanden die van nature aanwezig zijn wordt het meeste toegepast in de boomkwekerij.

Bij de **toepassing van chemische gewasbeschermingsmiddelen** zijn de siertelers nu veel duurzamer bezig dan bij aanvang van dit demonstratieproject. Telers kiezen producten die **doelgericht** zijn en die de nuttigen zo veel mogelijk sparen (IPM-principe

5). Siertelers letten ook goed op om zo veel mogelijk producten uit **verschillende resistentiegroepen af te wisselen** (IPM-principe 7). De poster van het PCS 'Erkende middelen in de sierteelt', die we tijdens al onze activiteiten uitgedeeld hebben, is hiervoor een nuttig instrument. Begin 2015 is een nieuwere versie van deze poster gemaakt met up-to-date informatie van alle erkende fungiciden en insecticiden in de sierteeltsector. Siertelers vermijden ook zo veel mogelijk spuitresten door de benodigde **hoeveelheid spuitvloeistof** correct te **berekenen**, ondersteund door voorlichting in het lopende demonstratieproject 'Sensibilisering rond puntvervuiling en bio-zuiveringssystemen in alle landen tuinbouwsectoren in West- en Oost-Vlaanderen'. Dit spaart kosten en het milieu. Het gebruik van een aangepaste en efficiënte spuittechniek en de evaluatie van klimatologische omstandigheden voor een maximale efficiëntie van de gebruikte middelen (IPM-principe 6) is nog een werkpunt voor sommige siertelers.

Registratie van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen (IPM-principe 8) is sinds 2011 wettelijk verplicht. Toch geven sommige siertelers aan dat systematische registratie van alle gegevens tijdens drukke momenten in het seizoen een aandachtspunt is. **Het handelsmiddel, de datum van toepassing, het behandelde gewas, de plaatsen van behandeling en de toegepaste dosis moeten minimaal geregistreerd worden.** Maar

een goede registratie vermeldt ook de scoutingsresultaten of de reden voor behandeling, niet-chemische gewasbeschermingsingrepen en een evaluatie van het bestrijdingsresultaat ongeveer een week na de behandeling. Zo kan de teler een goed overzicht krijgen van welke schadeverwekkers en nuttigen in zijn gewas aanwezig zijn, weet hij welke middelen in het verleden voor de beste bestrijding zorgden en kan resistentie ook beter vermeden worden.

Positieve evolutie maar er zijn nog werkpunten

Twee jaar demoactiviteiten om IPM nog beter in de sierteeltsector te integreren leverden een duidelijke stijging op van de toepassingsgraad van de 8 IPM-basisprincipes. De siertelers scoren goed in de IPM-wetgeving en ze zijn ervan overtuigd dat kwaliteitsvolle sierteeltplanten telen met IPM mogelijk is. Hieronder geven we een

samenvatting per IPM-principe van werkpunten in de sierteelt die verder aan bod moeten komen via voorlichtingsactiviteiten, projecten of proeven:

- Voorkom i.p.v. te genezen: afvalhoopen met gewas- en substraatresten opslaan (bv. afdekken) of adequaat behandelen (bv. composteren), het belang van de biodiversiteit in een sierteeltbedrijf en hoe dit bevorderd kan worden.
- Kijk om te weten: het belang van monitoring en hoe een vlotte en toch efficiënte monitoring uit te voeren. Hulpmiddelen promoten bij monitoring.
- Behandel pas wanneer nodig: geen kalenderbespuiting binnen IPM.
- Hou chemie als laatste optie: is in zijn geheel een werkpunt. Het belang van alternatieve bestrijdingsmethoden moet verder gepromoot en gedemonstreerd worden.
- Bestrijd selectief: keuze van gewasbeschermingsmiddelen op basis

van hun neveneffecten op relevante nuttigen, en het gebruik van driftreducerende doppen.

- Respecteer de voorgeschreven dosis: gebruik van een aangepaste en efficiënte spuittechniek en de evaluatie van klimatologische omstandigheden zijn nog aandachtspunten op sommige bedrijven.
- Geef resistentie geen kans: is geen werkpunt, maar blijft een zeer belangrijk thema.
- Registreer en leer: is ook in zijn geheel een werkpunt, nl. het belang van registratie gedurende het leerproces in het IPM stappenplan. ■

Onderzoek met steun van de Vlaamse Overheid, de Europese Unie, het agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie, de Provincie Oost-Vlaanderen, Boerenbond, AVBS de sierteelt- en groenfederatie, de Koninklijke Maatschappij voor Landbouw en Plantkunde en KBC Bank & Verzekering.

KENNIS WIJST DE WEG

Samenvattingen: Emmy Dhooghe
Contact: emmy.dhooghe@ilvo.vlaanderen.be
Tel. 09/272.28.61 - Fax: 09/272.29.01

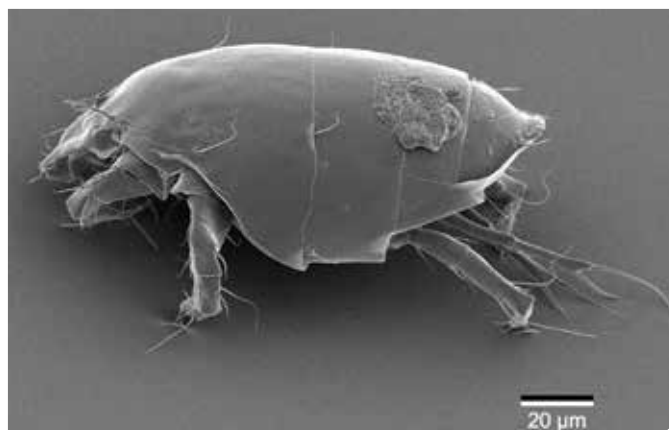

HoGent

WEES DE WEEKHUIDMIJTEN TE SLIM AF!

Polyphagotarsonemus latus of kortom de weekhuidmijt is een belangrijke belager voor azalea. Doordat de mijt zich voornamelijk voedt op de bovenste jonge scheuten, veroorzaakt het misvormde bloemen en bladeren. Door de afschaffing van breedwerkende pesticiden kent de teelt van azalea steeds vaker een probleem met weekhuidmijten. In het onderzoek van Gil Luypaert werd de gevoeligheid voor weekhuidmijten nagegaan bij een reeks van 32 *Rhododendron* cultivars, voornamelijk *R. simsii* hybriden. Daaruit bleek dat er een groot verschil bestond tussen de verschillende cultivars. 'Mistral' en zijn sport 'Elien' waren het ongevoeligst voor weekhuidmijten, terwijl 'Emil De Coninck' en 'Mont Blanc' het gevoeligst scoorden. De ontwikkeling van weekhuidmijten blijkt daarbij afhankelijk van de omgevingstemperatuur. Bij 20°C duurt het gemiddeld 6,6 dagen om van een eitje naar een adulte mijt te gaan. Bij 25°C duurt deze ontwikkeling maar 4,2 dagen en bij 30°C nog maar 3,5 dagen. Voorspellingen gebaseerd op modellering stellen dat wanneer planten in de winter onder 10°C gehouden worden weekhuidmijten fameus teruggedrongen kunnen worden in de azaleateelt. ■

- ◆ Referenties: Luypaert G, Van Huylbroeck J, De Riek J, De Clercq P (2014) *Journal of Plant Diseases and Protection* 121(6):260-269 / Luypaert G, Witters J, Van Huylbroeck J, Maes M, De Riek J, De Clercq P (2014) *Exp Appl Acarol* 63:389-400.
- ◆ Betrokken kennisinstellingen binnen Technopool Sierteelt: ILVO, UGent en PCS
- ◆ Contact: gil.luypaert@ilvo.vlaanderen.be